

LEGÁLIS ÉS ILLEGÁLIS DROGFOGYASZTÁSI SZOKÁSOK

Szalay Krisztina

*Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus
Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, Társadalomelméleti Tanszék*

Absztrakt: Hazánkban is, mint minden európai országban használnak illegális és legális drogot. 40-50 évvel az illegális drogok fogyasztása ugyanúgy létezett, de az akkori politikai rendszer miatt ez tabutéma volt. A rendszerváltással elindult a drogok beáramlása hazánkba, innen az európai tendencia érvényes hazánkra is, napjainkban a leggyakrabban fogyasztott illegális drog a marihuána. A legális drogot tekintve sajnos, sokkal rosszabbak a statisztikai adatok Magyarországon. Az alkoholizálás társadalmi elfogadottsága rendkívül magas, így rengetegen halnak meg alkohol okozta betegségben és az alkoholisták száma is rendkívül magas, ugyanakkor felnőtt prevenció nem létezik.

Kulcsszavak: illegális drog, legális drog, alkoholfogyasztás, alkohol okozta halálozás, társadalmi tolerancia

Bevezetés

A drogfogyasztás történelme messzire nyúlik vissza az emberiség történetében, sok népcsoport használt drogot leginkább kultikus céllal, de a legális és illegális drogok gyógyászati és teljesítményfokozó hatását is ismerték és kihasználták (Mechoulam, 2000). Manapság a klinikai és rekreációs alkalmazások jellemzőek, és az utóbbival kapcsolatban a legtöbb országban az illegális drogok használatának terjedését észlelték (ESPAD, 2015). A droghasználat terjedésével párhuzamosan bővül azoknak a társadalmi csoportoknak a köre, akik közül a droghasználók kikerülnek, a szerhasználat egyre fiatalabb korban kezdődik, mára a serdülőkori droghasználat is jelentős mértékűvé vált¹. Hazánk sem kivétel a droghasználat szempontjából. Míg az illegális drogot tekintve a hazai tendencia igazodik az európaihoz, sajnos, az egyik legális drog fogyasztása kiugróan

¹ <http://drogfokuszpont.hu/szakteruleteink/populacios-vizsgalatok/populacios-vizsgalatok-tenyek-es-szamok/>

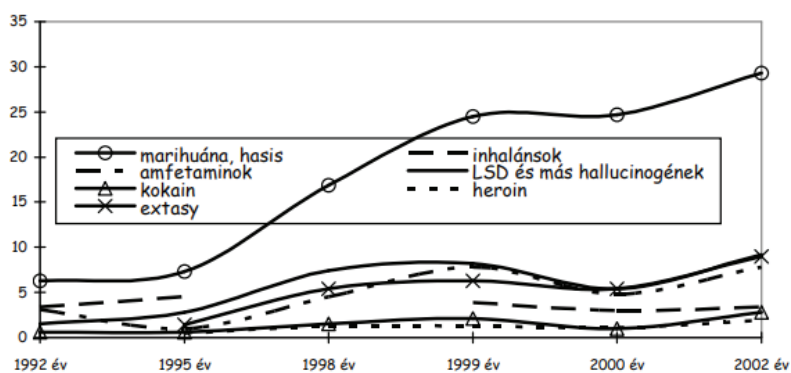
magas Magyarországon. Európai adatokat nézve hazánk sajnos az elsők között van mind az egy főre eső alkoholfogyasztást, mind az alkohol okozta halálozást illetően.

Hazai illegális drogfogyasztási szokások

A drogok jellemzően két csoportba sorolhatók, a legális drogokra, melyek használatát az adott ország törvényei engedélyezik, illetve az illegális drogok, melyek fogyasztását a törvény tiltja. A drog fogalmát sokan, sokféleképpen definiálják, így talán a szakemberek által leggyakrabban használt meghatározást mutatnám be. Drognak nevezzük azt az anyagot, amely a központi idegrendszerre hatva hangulati, gondolkodásbeli változásokat okoz, és hatása potenciálisan káros a szervezet testi-lelki folyamataira. Hazánkban legális drog az alkohol és a dohánytermékek, illegális drogokat tekintve az általános európai szabályzáshoz igazodunk, különbség az országok között a marihuána legalizálásában van, ez a szer azonban Magyarországon illegális drognak minősített, használata büntetőjogi szankciókkal jár. Magyarországon a 70-es évekből rendkívül kevés statisztikai adat van az illegális drogfogyasztásról. Ennek oka az akkori politikai rendszerben keresendő, a szocialista embereszménnyel nem fért össze a droghasználat. A 60-as években és a 70-es évek elején csak szűk, szakmai körökben publikáltak, az addiktológiai problémákat kutatni sem volt szabad. (Demetrovics és Kun, 2009). Ebben az időszakban szinte lehetetlen volt droghoz jutni az országban, hiszen nem szocialista országba nem lehetett utazni, a határzár szinte teljes volt. Kevés droghasználó volt, elsősorban olyan csoportból kerültek ki, akik foglalkozásuk révén hozzájuthattak gyógyszerként használt készítményekhez. A droghasználat azonban a rendkívül erős tiltás ellenére is terjedt, a 70-es évek közepén született az első közlemény az oldószerekkel történő visszaélésről (Demetrovics és Kun, 2009).

Az első szipus fiatal áldozat 1974-ben halt meg (Legát, 2002). 1978-ban a drogfogyasztást bűncselekménnyé nyilvánítják, a témában való kutatást

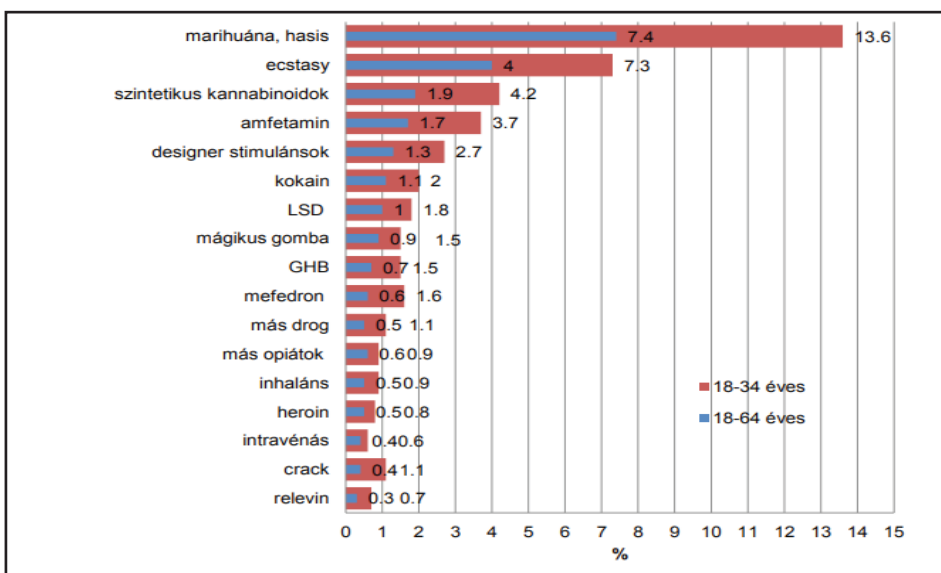
gyakorlatilag megtiltják, a folyamat eltart 1985-ig (Rácz, 1992). Ekkor oldják fel a téma kutathatóságának tiltását, az MSZMP KB pedig közleményben elismeri a kábítószer probléma létezését. A komoly kutatások az 1990-es évek elején indultak, 1995-től pedig hazánk is bekapcsolódott az ESPAD (European School Survey Project) programba. Ez a program a fiatalok illegális és legális drogfogyasztási szokásait vizsgálja, nemzetközi összehasonlításban is, nagy segítséget nyújtva ezzel a témát kutató és kezelő szakembereknek. A 90-es években a határok megnyitásával minden drog elérhetővé válik az országban. A szakemberek számára addig csak nemzetközi irodalomból ismert drogok bukkantak fel, LSD, varázsgomba, kokain. A hazai fogyasztás villámgyorsan alkalmazkodott a nemzetközi trendhez.

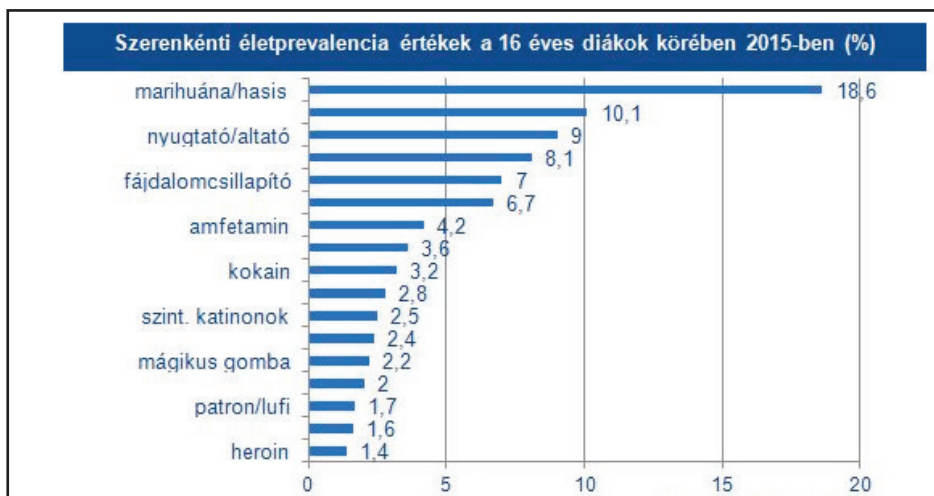
1. ábra

A szerenkénti életprevalencia értékek tendenciái 1992-től napjainkig, a budapesti 10. évfolyamos középiskolások körében (Paksi és Elekes, 2003)

Az 1. ábrán nagyon jól látszik, hogy a 90-es évek elejéhez képest az évtized végéig az egyes drogok életprevalenciája többszörösére növekedett. Ugyanez a tendencia Európában is. A leggyakrabban fogyasztott drog a marihuána Európában és hazánkban is.

2. ábra
Szerenkénti életprevalencia értékek hazánkban 2016-ban
(Nemzeti Drog Fókuszpont, 2016)

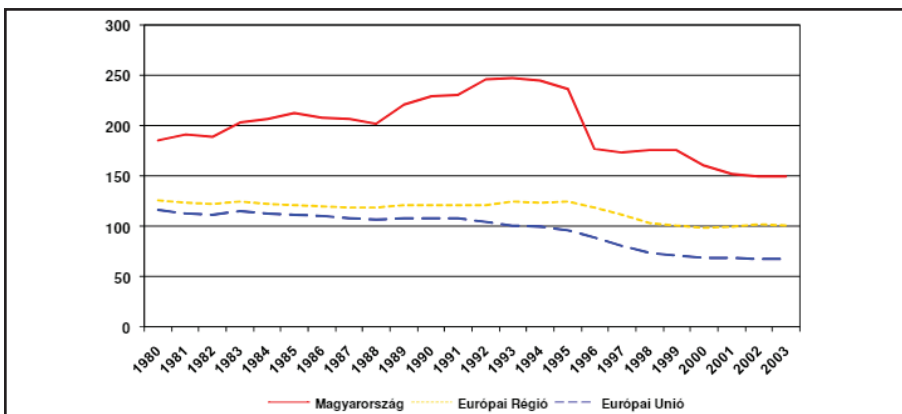

3. ábra
Szerenkénti életprevalencia értékek hazánkban 2016-ban
(Nemzeti Drog Fókuszpont, 2016)

Hazai legális drogfogyasztási szokások

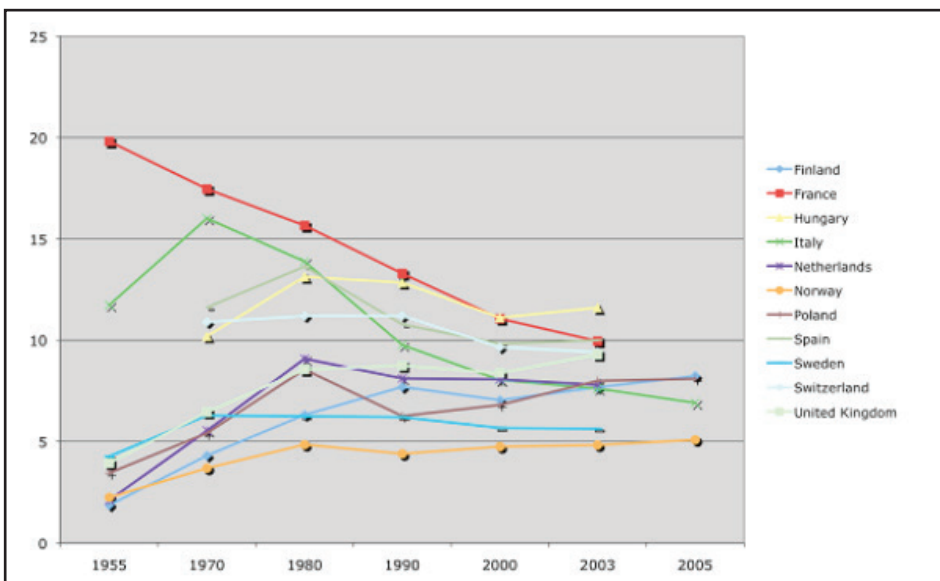
Sajnos, Magyarország előkelő helyet foglal el az egy főre eső alkoholfogyasztás és az alkoholizálók számát mutató európai listán, és a dohányzók aránya is meghaladja az európai átlagot. Az alkoholizálás társadalmi elfogadottsága magas, társadalmunk sokkal jobban tolerálja az alkoholbetegséget és a vele járó tüneteket, mint a drogfüggőséget. Az ESPAD jelentések szerint a közoktatásban és felsőoktatásban tanuló fiatalok körében is népszerű az alkoholfogyasztás, dohányzás, melyek azonban kiemelkedően káros legális drognak minősülnek. Magyarországon a középiskolás korosztályt tekintve a 11. évfolyamosok 60,8 %-a dohányzott már, illetve 39,5 % rendszeres dohányos. Ugyanezen korosztály 48 %-a fogyasztott alkoholt az elmúlt hónap során és 35 % volt ittas az elmúlt 30 napban. Más országokhoz hasonlóan, a rohamivás is sokszor előfordul fiataljaink között. A 8-10. évfolyamos tanulók több mint 50 %-a volt már részeg legalább egyszer életében, a két nem közötti különbség elenyésző (Elekes, 2009). A szórakozás elfogadott része a teljes bódultsághoz vezető alkoholmennyiség tudatos fogyasztása. A két legális szer fogyasztása legtöbbször megelőzi az illegális szerekét, különösen a dohányzókra jellemző, hogy illegális szereket is kipróbálnak. Ugyan az alkohol tartalmú italok és dohánytermékek legális megvásárlása csak 18 év felettiek számára lehetséges, az ESPAD jelentés szerint a megkérdezett, 18 év alatti fiatalok háromnegyede szerint könnyű vagy nagyon könnyű az adott legális szerhez hozzájutni (Elekes, 2009). A prevenciós programok főleg az illegális szerekre koncentrálnak, pedig a két legális szer még mindig vezet a függőségek és egészségügyi problémák kialakításában, ráadásul korai kipróbálásuk növeli az illegális szerek fogyasztásának esélyét is. Ahhoz, hogy ebben az egész lakosságot érintő problémában javulást érvényesítsünk el, sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a legális drogokra a prevencióban és tudatosítani kellene a társadalommal, hogy az alkoholbetegség és a dohányzás épp olyan függőség, mint az illegális drogoktól való függés. Magyarországon az alkoholfogyasztás és a dohányzás társadalmi toleranciája is magas, a lakosság nagy része az illegális drogfogyasztókkal szemben kifejezetten intoleráns, de a legális drogokkal szemben megengedőbb, bármilyen fokú alkoholizálás (gyors lerészegedéshez vezető „binge drinking” is) elfogadhatóbb, mint az illegális szerek fogyasztása. Jellemzően sok az alkoholfogyasztásra való bátorítás, rengeteg pálinkafesztivál, borkóstoló kínál alkalmat,

de kultúránknak is része az alkoholfogyasztás, a magyar pálinka nemzeti öntudatunkban előkelő helyet foglal el. Az alkoholfogyasztással szemben mindaddig, amíg nem vezet súlyos problémához, anyagi, családi, munkahelyi problémákhoz, toleráns a társadalom, illetve magánügynek tekinti. Ha azonban az egyén már az előbb bemutatott problémáktól szenved, a társadalom kifejezetten intoleránssá válik a beteggel szemben. Elekes szerint egy legális vagy illegális szer elterjedésének mértéke növeli az adott társadalom elfogadó attitűdjét az adott szerrel szemben. A legális és illegális drogok fogyasztása között éles határ van, a legális szereket sokkal kevésbé tartják veszélyesnek a fiatalok és a felnőttek is. Szintén az ESPAD kutatás világít rá arra, hogy a fiatalok szerint az alkoholfogyasztás pozitív hatásait többen tartják valószínűbbnek, mint a negatív hatásokat. Pozitív következmény az ellazulás, jól szórakozás, míg negatív következmény a másnaposság és saját egészségük veszélyeztetése (Elekes, 2009). Az illegális drogokkal szemben ugyanakkor a társadalom nagyrésze mereven elutasító, egy kutatás szerint a lakosság 53%-a ellenezné, hogy droghasználó éljen a szomszédságban (Busa, Fűzesi, Kesztyüs, Személyácz és Tistyán, 2009). Az alkoholfogyasztási statisztikákat tekintve jól látszik a rendkívül súlyos helyzet. Hazánkban a 100 ezer főre jutó alkoholspecifikus halálozás átlagosan a kétszerese az Európai Unió számoknak. Más kutatások szerint 1980 és 1999 között az alkoholspecifikus halálozások száma másfélszeresére nőtt (Gábor és Kiss, 2006).

4. ábra

100 ezer főre jutó alkoholspecifikus halálozás (SHA) alakulása Magyarországon és az európai régió országaiiban 1980 és 2003 között (Kiss és Gábor, 2006)

5. ábra

Egy főre jutó alkoholfogyasztás 100%-os tiszta szeszből számolva 12 európai országban 1955-2005 (Allaman, Voller; Pantzer, Eisebach-Stangl, Elekes, Gmel, 2010)

Mint az 5. ábrán látszik, 1955-től fogva a hazai alkoholfogyasztás egy rövid, 20 éves időtartamot kivéve emelkedik, szemben más országokkal, olyannyira, hogy 2005-re a feltüntetett országok között az első helyre került.

Összefoglalás

A hazai helyzet az illegális drogokat tekintve igazodik az európai helyzethez, vagyis nem számít hazánk az illegális drogfogyasztást tekintve kiemelt fogyasztó országnak. Sajnos, a legális drogokat, főként az alkoholfogyasztást tekintve sokkal rosszabb a helyzet. Akár az egy főre eső fogyasztást nézzük, akár az alkoholbetegségben elhunytak számát, vezetjük az európai statisztikát. A szakemberek szerint nincs felnőtt prevenció és a lakosság mentálhigiénés állapota is nagyon rossz. Ilyen statisztikai adatok mellett ennek az egész társadalmat érintő súlyos problémának sokkal nagyobb figyelmet kellene szentelni.

Irodalomjegyzék

- Allamani, A. – Voller, F. – Pantzer, K. – Eisebach-Stangl, I. – Elekes, Z.– Gmel, G. (2010): Preventive alcohol policies and unplanned effects related to alcohol consumption changes in Europe (1960s–2000s). *Paper presented at 36th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society*, Lausanne, May 31-June 4.
- Busa, Cs. – Füzesi, Zs. – Kesztyüs, M. – Szemelyácz, J. –Tistyán, L. (2009): *Kirekesztődés és kirekesztés. A droghasználók társadalmi megítélése és kirekesztettsége a kábítószer-fogyasztók és a társadalmi környezet szemszögéből. Kutatási zárójelentés (KAB-KT-07-0011)*. Pécs: Fact Intézet, INDIT Közalapítvány, 4-5.
- Demetrovics, Zs. – Kun, B. (2009): *Drogkutatások Magyarországon. Drogpolitika számokban*. Budapest: L'Harmattan. 57-80.
- Drog Fókuszpont (é.n.) <http://drogfokuszpont.hu/szakteruleteink/populacios-vizsgalatok/populacios-vizsgalatok-tenyek-es-szamok/>
- Elekes, Zs. (2009): *Egy változó kor változó ifjúsága. Fiatalok alkohol- és egyéb drogfogyasztása Magyarországon*. Budapest: L'Harmattan.
- ESPAD (2007): *Nemzeti Drogmegelőzési Intézet szakmai forrás sorozat*. Budapest: L'Harmattan. 68-92.
- ESPAD (2015): *The 2015 ESPAD Report. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. <http://www.espad.org/report/home>
- Gábor, E. – Kiss, J. (2006): Az alkoholfogyasztás hazai tendenciái a 80-as évektől napjainkig. *Egészségfejlesztés*, 47(5-6), 42-48.
- Legát, T. (2002): Oldás és köpés. Szípuzás Magyarországon. *Magyar Narancs*, 14(15), április 11.
- Mechoulam, R. (2000): A cannabis tale. *Science Spectra*, 21(44), 45-51.
- Rácz, J. (1992): Drogfogyasztás és kultúra. *Kritika*, 19(6), 13-14.